

SOCIAL- OCH HÄLSOVÅRDSUTSKOTTETS BETÄNKANDE 38/2009 rd

Regeringens proposition med förslag till lagar om ändring av lagen om utredande av dödsorsak, mentalvårdslagen, lagen om Institutet för hälsa och välfärd samt lagen om Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 18 september 2009 en proposition med förslag till lagar om ändring av lagen om utredande av dödsorsak, mentalvårdslagen, lagen om Institutet för hälsa och välfärd samt lagen om Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården (RP 151/2009 rd) till social- och hälsovårdsutskottet för beredning.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- jurist Kirsi Ruuhonen, social- och hälsovårdsministeriet
- överkommissarie Tommi Reen, inrikesministeriet
- avdelningschef, länsocial- och hälsoråd Esa Ellala, länsstyrelsen i Södra Finlands län

- hälso- och sjukvårdsinspektör Ansa Sonninen, Länsstyrelsen i Östra Finlands län
- generaldirektör Pekka Puska, forskningschef Ilmo Keskimäki och enhetschef Jaana Suvisaari, Institutet för hälsa och välfärd
- biträdande direktör Ritva Kujala, Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården
- statistikchef Mari-Anna Berg, Statistikcentralen
- förvaltningsöverläkare Lasse Lehtonen, Samkommunen Helsingfors och Nylands sjukvårdsdistrikt
- hälsovårdspolitisk expert Mikko Nenonen, Finlands Läkarförbund.

Dessutom har skriftligt utlåtande lämnats av

- Finlands Kommunförbund
- Niuvanniemi sjukhus
- Löntagarorganisationen Pardia.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår ändringar i lagen om utredande av dödsorsak, mentalvårdslagen, lagen om Institutet för hälsa och välfärd och lagen om Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården.

Propositionens syfte är att Institutet för hälsa och välfärd ska överta de rättsmedicinska och

rättspsykiatriska uppgifter som tidigare har hört till länsstyrelserna och till Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården.

Målet är att bättre samordna den rättsmedicinska verksamheten för att utreda dödsorsak och att den fortsatta verksamheten på så sätt ska kunna hålla tillbörlig standard. Ett ytterligare mål är

att organisera myndighetsuppgifterna i anslutning till rättspsykiatriska undersökningar och rättspsykiatrisk vård på ett ändamålsenligt sätt, med synergieffekter också för forskningen och mentalvårdsarbetet, särskilt när det gäller plane-

ring och genomförande av vården för rättspsykiatriska patienter.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2010.

Lagarna avses träda i kraft den 1 januari 2010.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Institutet för hälsa och välfärd föreslås ta över de rättsmedicinska och rättspsykiatriska uppgifter som handhafts av länsstyrelserna och Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården. Uppgifterna ska till en början överföras i sin nuvarande form, eftersom det enligt motiven är fråga om myndighetsuppgifter som inte får avbrytas eller dra ut på tiden på grund av omorganiseringar. Den personal som har hand om dem ska i regel flytta över till Institutet för hälsa och välfärd som gamla anställda. Utskottet anser att de föreslagna omorganiseringarna är motiverade och tillstyrker lagförslagen utan ändringar.

Rättsmedicin

Polisen ska verkställa en undersökning för att utreda dödsorsaken om det inte är känt att dödsfallet skulle ha orsakats av sjukdom eller om den avlidne under sin sista sjukdom inte har stått under läkarvård. Detsamma gäller om dödsfallet misstänks ha orsakats av ett brott, ett olycksfall, en vårdåtgärd eller om det på annat sätt har inträffat överraskande. I merparten av dessa fall bestämmer polisen att en rättsmedicinsk obduktion ska utföras. Under de senaste decennierna har antalet rättsmedicinska obduktioner ökat betydligt och antalet medicinska obduktioner har minskat. Polisen bestämmer att rättsmedicinsk obduktion ska utföras i nästan 25 procent av alla dödsfall, vilket är en avsevärd andel i internationell jämförelse. Enligt utskottets uppfattning föreligger det ett behov att reda ut om det finns möjligheter att minska antalet rättsmedicinska obduktioner genom att ändra författningar och

praxis, bl.a. så att dödsorsaken oftare kan fastställas på annan väg.

Det finns 45 specialistläkare i rättsmedicin i Finland, varav 33 är under 63 år och 18 arbetar som länsrättsläkare. Antalet obduktioner som de enskilda rättsläkarna utför är uppe i så mycket som det dubbla jämfört med internationella rekommendationer. Det har lett till att allt färre är intresserade av att arbeta som rättsläkare och därför har bristen på rättsläkare förvärrats. Den stora arbetsbördan har enligt propositionen fört med sig att det drar ut på tiden innan utlåtanden och dödsattester blir klara. Däremot har det inte förekommit stora dröjsmål när det gäller att utfärda begravningstillstånd och anmäla dödsfall till befolkningsregistret.

De rättsmedicinska obduktioner som länsstyrelserna svarar för utförs i lokaler som hör till sjukvårdsdistrikt eller rättsmedicinska institutioner vid universitet och som länsstyrelserna har avtalat om. Enligt motiven till propositionen har bristen på rikstäckande samordning gjort det svårt att utveckla obduktionsverksamheten och lett till skillnader i avtalen mellan länsstyrelserna och sjukvårdsdistrikten. Utskottet menar att den föreslagna styrningen på riksplanet kan förbättra samordningen men att man måste fortsätta söka fungerande lösningar på problemen i specialistutbildningen för rättsläkare. Det är nödvändigt att förbättra rättsläkarutbildningen och öka studieplatserna för att minska bristen på rättsläkare.

Regeringen föreslår att länsrättsläkartjänsterna flyttas över till Institutet för hälsa och välfärd. Utskottet noterar att överföringen inte innebär att funktionerna centraliseras. Rättsläkarna kommer fortfarande att arbeta regionalt. Detta är viktigt bland annat för att samarbetet

med polisen ska fortsätta. Arbetsinsatserna av och kompetensen hos den personal som blir kvar på regionförvaltningsverken kan också nyttiggöras genom avtal om köpta tjänster med regionförvaltningsverken.

Kontorspersonalens tjänster vid länsstyrelserna ska enligt förslaget inte flyttas i detta skede, eftersom största delen av personalen också har andra uppgifter än de som gäller rättsmedicinska obduktioner. Utskottet har erfarit att det pågår utredningar i fråga om den assisterande personalen och att avsikten är att tjänsterna och deras innehavare om möjligt ska överföras. Det är viktigt att se till den nuvarande personalens villkor och varaktiga anställningsförhållanden i reformen enligt statsrådets principbeslut om personalens ställning i omorganiseringar (den 23 mars 2006).

Rättspsykiatriska funktioner

Funktionerna inom det rättspsykiatriska uppgiftsområdet på Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården (sammanlagt fyra tjänster) och rättspsykiatriska nämnden ska sor-

tera under Institutet för hälsa och välfärd. Det rättspsykiatriska uppgiftsområdet samordnar farlighetsbedömningar och sinnesundersökningar av åtalade och avgör t.ex. var dessa kan undersökas på lämpligt sätt. Nämnden för rättspsykiatriska ärenden yttrar sig om sinnesundersökningar förordnade av domstol och bestämmer i förekommande fall att patienten ska få psykiatrisk vård efter undersökningen och beslutar när vården ska upphöra.

Genom att de rättspsykiatriska funktionerna övertas av Institutet för hälsa och välfärd kan den psykiatriska kompetensen på de centrala ämbetsverken slås samman på lämpligt sätt och möjligheterna att utveckla de rättspsykiatriska undersökningarna och vården förbättras, anser utskottet.

Förslag till beslut

Således föreslår social- och hälsovårdsutskottet

att lagförslagen godkänns utan ändringar.

Helsingfors den 5 november 2009

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Juha Rehula /cent
vordf. Sirpa Asko-Seljavaara /saml
medl. Outi Alanko-Kahiluoto /gröna
Maria Guzenina-Richardson /sd
Hannakaisa Heikkinen /cent
Arja Karhuvaara /saml
Anneli Kiljunen /sd
Marjaana Koskinen /sd

Jukka Mäkelä /saml
Håkan Nordman /sv
Markku Pakkanen /cent
Päivi Räsänen /kd
Satu Taiveaho /sd
Lenita Toivakka /saml
Erkki Virtanen /vänst.

Sekreterare var

utskottsråd Harri Sintonen.